

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในปัจจุบันประเทศไทยได้ทำการปฏิรูประบบการเมือง ระบบราชการและระบบการศึกษา ตลอดจนระบบสาธารณสุข เพื่อต้องการปรับเปลี่ยนระบบต่าง ๆ ให้เป็นระบบที่ดี มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับเมืองไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งจะเป็นผลกระทบทำให้เกิดความสงบสุขและการพัฒนาที่ยั่งยืน ความสำเร็จของการปฏิรูปดังกล่าว ต้องอาศัยคุณภาพของคนเป็นสำคัญ และการที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพนั้นต้องให้การศึกษาเป็นเครื่องมือ (สนอง เครือมาก. 2543 : 69)

เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ซึ่งหากคนมีคุณภาพแล้ว ย่อมส่งผลให้สังคมและประเทศชาติ มีความเจริญก้าวหน้า การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ดำริ บุญชู. 2545 : 2) การประถมศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความก้าวหน้าของชาติ ถ้าการศึกษามีคุณภาพ คนหรือประชากรส่วนใหญ่ก็มีคุณภาพด้วย ดังนั้น โรงเรียนประถมศึกษา จึงเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่สำคัญที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ผู้บริหารจึงเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง เพราะการศึกษาของนักเรียนฝากไว้กับผู้บริหารเป็นสำคัญ (สมเดช ศรีแสง. 2539 : 36) ดังนั้น ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารการศึกษาควรศึกษาขอบข่าย และแนวทางการปฏิบัติงานบริหารโรงเรียนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง และครอบคลุมทุกภาระงานให้เพียงพอที่จะนำไปใช้ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2536 : 4)

การบริหารโรงเรียนจะบรรลุตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจของคณะครูภายในโรงเรียนเป็นสำคัญ การที่จะให้คณะครูร่วมมือกันทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถนั้น ผู้บริหารย่อมต้องอาศัยวิธีการบริหารแบบต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานของโรงเรียนบรรลุเป้าหมาย การเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์การ ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องที่ว่านี้ หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

แล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกันอันจะช่วยให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. 2545 : 9)

การบริหารโดยให้บุคลากรมีส่วนร่วม นั้น เป็นรูปแบบการบริหารที่มีคุณภาพแบบหนึ่ง ดังนั้น การจัดระบบการบริหารของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงเน้นการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล และการบริหารโดยยึดรูปแบบประชาธิปไตย ให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยตัดสินใจได้อย่างรอบคอบในการกำหนดนโยบายและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : 11)

ในปีงบประมาณ 2544 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมจึงได้ดำเนินการพัฒนาเครือข่ายการทำงานขององค์คณะบุคคล ชมรม สมาคม องค์กรท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และจากการวิเคราะห์สภาพของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ในปีงบประมาณ 2545 โดยใช้เทคนิค SWOT (Strength-Weakness Opportunity Threat Approach) พบว่าจุดแข็งของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด คือ หน่วยงานในสังกัดทุกระดับมีการบริหารงานโดยองค์คณะบุคคล ประกอบด้วย คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัด คณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอ / กิ่งอำเภอ คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษา จุดเด่นทางการบริหารและการจัดการระบบนี้จะทำให้เกิดการคานอำนาจในองค์กรบริหาร ช่วยให้การบริหารมีความยุติธรรม และมีทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสม ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของหน่วยงานและชุมชนท้องถิ่น (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด. 2545 : 10 – 14)

สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดรับผิดชอบจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมีโครงสร้างการบริหารการศึกษาที่สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยการกระจายอำนาจการบริหาร นั่นคือ ใช้รูปแบบการบริหารโดยองค์คณะบุคคลทั้งในระดับอำเภอและระดับกลุ่มโรงเรียน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย ได้ตระหนักในการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมโดยได้พัฒนาเครือข่ายการทำงานขององค์คณะบุคคล ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และดำเนินการอบรมการพัฒนาสถานศึกษาสู่การบริหารโดยใช้แผนกลยุทธ์ ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้น

ผลงานครอบคลุมทั้ง 59 โรงเรียน เพื่อให้ข้าราชการครูมีความรู้ความเข้าใจและสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย. 2545 : 30) จากความสำคัญและสภาพดังกล่าวจึง ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งจะทำให้ทราบสภาพปัจจุบันว่า ครูผู้สอนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเพียงใด และมีปัญหาอะไรบ้าง เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหาร เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากร อันจะส่งผลต่อการพัฒนา คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาต่อไป

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาตามกรอบงานบริหารโรงเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2536 : 4) คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

สมมติฐานของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด อยู่ในระดับมากทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อ

2. ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอน แตกต่างกันทั้งโดยภาพรวมและรายด้าน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2545 จำนวน 59 คน และครูผู้สอน จำนวน 682 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 741 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2545 โดยการสุ่มจากประชากรแบบแบ่งชั้นและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้ตารางของเครจซี และมอร์แกน (R.V. Krejcie and R.W. Morgan อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 40) ได้ผู้บริหารจำนวน 57 คน และครูผู้สอนจำนวน 246 คน รวมทั้งสิ้น 303 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน

3.1.2 ครูผู้สอน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารของครูผู้สอน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ตามกรอบงานบริหารโรงเรียน 6 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2536 : 4) คือ

1. งานวิชาการ
2. งานบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงินและพัสดุ
5. งานอาคารสถานที่
6. งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมในการบริหารฯ หมายถึง การให้ครูผู้สอนได้เข้าไปมีบทบาทในกระบวนการบริหารโรงเรียน คือ การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผลในขอบข่ายงานบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ทั้ง 6 งาน
2. โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
3. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รวมทั้งผู้รักษาการในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด
4. ครูผู้สอน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภออื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น